

WOJCIECH KAJTOCH, RAFAŁ KUŚ

STATUS, NAUCZANIE I WYKORZYSTYWANIE W MEDIACH JĘZYKÓW MNIEJSZOŚCIOWYCH I OBCYCH WE WSPÓŁCZESNEJ POLSCE

W życiu większości niepodległych państw w miarę jednolitych narodowościowo, a więc i naszego, języki obce mogą (niekiedy jednocześnie) występować w trojakim charakterze:

1. jako używane przez grupy mniejszościowe,
2. jako będące przedmiotem nauczania i badań,
3. jako używane na co dzień przy rozmaitych okazjach, z których najważniejsze są dwie: praca zawodowa lub działalność medialna – wydawnicza czy reklamowa.

W pierwszym wypadku mamy do czynienia albo z językami przebywających w Polsce imigrantów, którzy z własnej inicjatywy i na własną odpowiedzialność organizują (lub nie) swoje media – gazety¹, czy też portale internetowe², albo z językami oficjalnie uznanych mniejszości narodowych i etnicznych, to znaczy z językami mniejszościowymi lub regionalnymi, których ochrona i dbanie o ich rozwój regulowane są prawem.

O językach mniejszości i ich sytuacji prawnej

Zgodnie z art. 1 Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych z 5 listopada 1992 roku, za języki takie uznaje się „języki, które są: [...] tradycyjnie używane na terytorium danego państwa przez jego obywateli, stanowiących grupę liczebnie mniejszą od reszty ludności tego państwa; oraz [...] różnią się od oficjalnego języka tego państwa”³.

Polska Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym w art. 3 definiuje natomiast język

¹ Np. *Russkij Kurier Warszawy* Władimira Kirianowa (<http://www.rkw.3w.pl/index.html>) wychodzący już 20 lat.

² Np. Wietnamsko-Polskiego Klubu Kulturalnego Vãn hóa, <http://www.benviet.org/lista:van-hoa>.

³ http://www.vdg.pl/pliki/oswiata/Europejska_Karta_Jezykow_Regionalnych_lub_Mniejszosciowych.pdf.

mniejszości jako „własny język mniejszości narodowej lub etnicznej”⁴, więc zakłada, że uznanie danego języka za język mniejszości jest pochodną uznania posługującej się nim grupy obywateli RP za mniejszość narodową lub etniczną⁵. Za mniejszości narodowe ustawodawca uznaje mniejszości: białoruską, czeską, litewską, niemiecką, ormiańską, rosyjską, słowacką, ukraińską, żydowską. Mniejszościami etnicznymi są zaś: karaimska, łemkowska, romska i tatarska⁶. Szczegółowe dane przedstawia tabela 1⁷:

Tabela 1. Mniejszości narodowe w Polsce

Mniejszość	Liczebność wg spisu z 2002	Liczebność (samoocena)
Niemiecka	147 094	300 000–400 000
Białoruska	47 640	250 000–300 000
Ukraińska	27 172	220 000–300 000
Romska	12 731	20 000
Rosyjska	3 244	20 000
Łemkowska	5 850	50 000
Litewska	5 639	30 000
Słowacka	1 710	15 000
Żydowska	1 055	5 000
Czeska	386	3 000
Tatarska	447	2 000
Ormiańska	262	1 500
Karaimska	43	150
społeczność kaszubska	5 062	250 000–300 000
Razem	258 355 = 0,67% ludności kraju	1 166 650 – 1 446 650 = 3,1% – 3,8% ludności kraju
wraz z deklarującymi narodowość śląską	431 508 = 1,13% ludności kraju	

⁴ Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, DzU 2005 nr 17 poz. 141, ze zm.

⁵ Mniejszość narodowa lub etniczna jest określona w art. 2 Ustawy jako „grupa obywateli polskich, która spełnia łącznie następujące warunki: 1) jest mniej liczebna od pozostałej części ludności Rzeczypospolitej Polskiej, 2) w sposób istotny odróżnia się od pozostałych obywateli językiem, kulturą lub tradycją, 3) dąży do zachowania swojego języka, kultury lub tradycji, 4) ma świadomość własnej historycznej wspólnoty narodowej i jest ukierunkowana na jej wyrażanie i ochronę, 5) jej przodkowie zamieszkiwali obecne terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od co najmniej 100 lat” oraz „6) utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie” (w przypadku mniejszości narodowej) lub „6) nie utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie” (w przypadku mniejszości etnicznej).

⁶ Zgodnie z postanowieniami Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych, wyróżnia się ponadto kategorię języków nieterytorialnych, do których należą „języki używane przez obywateli danego państwa, inne niż język lub języki używane przez resztę ludności, które jednak, chociaż używane tradycyjnie na terytorium tego państwa, nie mogą być identyfikowane z określonym jego obszarem”. W wypadku Polski są nimi języki: hebrajski, jidysz, karaimski, ormiański i romski.

⁷ Na podstawie: W. P i s a r e k: The Relationship between Official and Minority Languages in Poland,

Osobna regulacja prawna odnosi się do języka regionalnego. Zgodnie z art. 19 Ustawy (nawiązującym do brzmienia przepisu Karty), językiem regionalnym jest język, który „1) jest tradycyjnie używany na terytorium danego państwa przez jego obywateli, którzy stanowią grupę liczebnie mniejszą od reszty ludności tego państwa; 2) różni się od oficjalnego języka tego państwa; nie obejmuje to ani dialektów oficjalnego języka państwa, ani języków migrantów”.

Do chwili obecnej ustawodawca przyznał status języka regionalnego jedynie językowi kaszubskiemu. W polskim dyskursie politycznym pojawiają się co prawda głosy o potrzebie nadania takiego statusu również etnolektowi śląskiemu, skoro jednak tzw. język śląski, czyli zespół gwar składających się na dialekt śląski języka polskiego, nie został dotychczas oficjalnie i prawnie uznany za język regionalny, nie bierzemy go tu pod uwagę.

Zgodnie z art. 27 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz z art. 4 Ustawy z 7 października 1999 r. o języku polskim – język polski jest w Polsce językiem urzędowym⁸. Oznacza to m.in., że podmioty wykonujące zadania publiczne dokonują wszelkich czynności urzędowych i składają oświadczenia w języku polskim (art. 5 tejże Ustawy), tego również języka używa się w obrocie z udziałem konsumentów oraz w prawie pracy (art. 7). To język polski jest językiem nauczania w szkołach publicznych i niepublicznych (art. 9), i w nim sporządza się napisy i informacje przeznaczone do publicznego odbioru (art. 10).

Ogólne postanowienia zawarte w Ustawie są jednak modyfikowane przez szereg przepisów regulujących status języków innych niż polski. Znajdują się one przede wszystkim w aktach prawnych odnoszących się do różnych aspektów funkcjonowania w Polsce mniejszości narodowych i etnicznych, w tym w: Ustawie z 7 września 1991 r. o systemie oświaty wraz z przepisami wykonawczymi⁹, Ustawie z 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (która stanowi, że media publiczne są obowiązane uwzględniać potrzeby mniejszości narodowych i etnicznych)¹⁰, ustawie z 27 lipca 2001 r. – Prawie o ustroju sądów powszechnych (zgodnie z którym, „osoba

[w:] G. Sticke1 (red.): National, Regional and Minority Languages in Europe. Contributions to the Annual Conference 2009 of EFNIL in Dublin, Frankfurt am Main, s. 121. Patrz także publikacje z lat ostatnich: S. Gajda: Sytuacja językowa mniejszości narodowych i etnicznych, w t e n z e (red.): Język polski, Opole 2001, s. 45–53; W. Kajt o c h: Języki mniejszości narodowych w Polsce, [w:] W. P i s a - r e k (red.): Polszczyzna 2000. Orędzie o stanie języka na przełomie tysiącleci, Kraków 1999, s. 279–305; M. Moskał: Policy on Minority and Regional Languages in Poland, <http://www.aber.ac.uk/mercator/images/Martapaper.pdf>; oraz Language minorities in Poland at the moment of accession to the EU, <http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm04primavera-estiu/docs/moskał.pdf>; M. Strycharska - Brzezina: Języki mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, [w:] M. C z e r m i ń s k a i in. (red.): Polonistyka w przebudowie. Literaturoznawstwo – wiedza o języku – wiedza o kulturze – edukacja, t. 2, Kraków 2006, s. 236–246; T. W i c h e r k i e w i c z: Tożsamość mniejszości językowych w Rzeczypospolitej Polskiej, [w:] T. K o s t y r k o, T. Z g ó ł k a (red.): Kultura wobec kręgów tożsamości. Materiały konferencji przedkongresowej Poznań 19–21 października 2000, Poznań–Wrocław 2000, s. 181–190.

⁸ Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim, DzU 1999 nr 90 poz. 999, ze zm.

⁹ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, DzU 1991 nr 95 poz. 425, ze zm.

¹⁰ Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, DzU 2009 nr 115 poz. 965, ze zm.

nie władająca w wystarczającym stopniu językiem polskim ma prawo do występowania przed sądem w znanym przez nią języku i bezpłatnego korzystania z pomocy tłumacza¹¹, oraz – przede wszystkim – w Ustawie z 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Gwarancje korzystania z języków mniejszości zawiera również Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997 r. oraz akty prawa międzynarodowego, wśród których wymienić należy Europejską kartę języków regionalnych lub mniejszościowych (ratyfikowaną w 2008 r.) i szereg umów dwustronnych z innymi krajami o współpracy w dziedzinie kultury i oświaty.

Osoby należące do mniejszości narodowej bądź społeczności posługującej się językiem regionalnym otrzymały od ustawodawcy rozległe uprawnienia¹², m.in. prawo do swobodnego posługiwania się swoim językiem w życiu prywatnym i publicznym, rozpowszechniania i wymiany informacji w tym języku, a także do nauki języka mniejszościowego lub regionalnego bądź nauki prowadzonej w tym języku (art. 8 Ustawy o mniejszościach...). Osoby te mają również prawo do pisowni nazwisk zgodnie z regułami swego języka (art. 7).

Istotnym uprawnieniem mniejszości narodowych i etnicznych jest możliwość posługiwania się ich językiem (bądź językiem regionalnym) przed organami gminy (art. 9). Język mniejszości może być jednak używany jako język pomocniczy tylko w tych gminach, w których liczba mieszkańców gminy należących do mniejszości, której język ma być używany jako język pomocniczy, jest nie mniejsza niż 20% ogólnej liczby mieszkańców gminy. Musi to zostać potwierdzone wpisem do Urzędowego rejestru gmin, w których używany jest język pomocniczy. W rejestrze tym znajduje się obecnie 30 gmin¹³. Osobny rejestr istnieje dla gmin (obecnie 41), na których obszarze używane są nazwy w języku mniejszości¹⁴.

Kluczowe znaczenie dla zachowania i rozwoju języków mniejszościowych i regionalnych mają oczywiście uprawnienia związane ze sferą oświaty i kultury – regulowane przez art. 13 Ustawy z 7 grudnia 1991 r. o systemie oświaty, do której odsyła (w sprawach dotyczących edukacji) art. 17 ustawy o mniejszościach oraz art. 18 te same ustawy (odnoszący się do

¹¹ Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, DzU 2011 nr 109 poz. 627, ze zm.

¹² Na ten temat patrz: W. K a j t o c h: Problem warunków rozwoju języków mniejszości, [w:] W. F u r m a n i K. W o l n y - Z m o r z y Ń s k i (red.): W kręgu euroregionów. Rola mediów w komunikowaniu międzykulturowym na przykładzie euroregionu Karpaty, Kraków–Rzeszów 2000, s. 219–230.

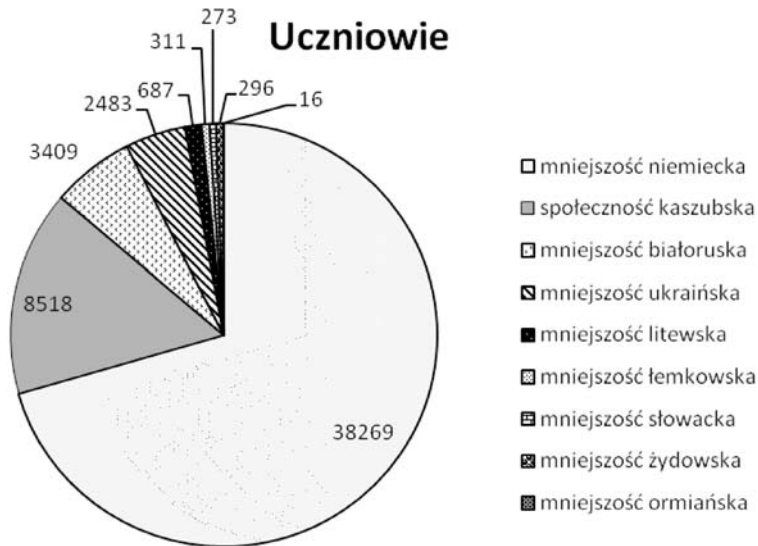
¹³ Liczba ta obejmuje 22 gminy, gdzie językiem pomocniczym jest język niemiecki (wszystkie w województwie opolskim), 5 gmin z pomocniczym językiem białoruskim (województwo podlaskie), 2 gminy z pomocniczym językiem kaszubskim (województwo pomorskie) i 1 gminę, gdzie językiem pomocniczym jest litewski (województwo podlaskie). Zob. Lista gmin wpisanych na podstawie art. 10 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (DzU nr 17 poz. 141, z późn. zm.), do Urzędowego rejestru gmin, w których jest używany język pomocniczy, <http://www.mswia.gov.pl/download.php?s=1&id=12604>.

¹⁴ Lista gmin wpisanych na podstawie art. 12 Ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (DzU nr 17 poz. 141, z późn. zm.) do Rejestru gmin, na których obszarze używane są nazwy w języku mniejszości, <http://www.mswia.gov.pl/download.php?s=1&id=13225>.

kwestii związanych z tożsamością kulturową mniejszości). Zgodnie z przepisami wykonawczymi do ustawy o systemie oświaty¹⁵, język mniejszości może być językiem prowadzenia zajęć, drugim językiem nauczania bądź też przedmiotem dodatkowym¹⁶.

System edukacji w językach mniejszości obejmuje w całym kraju 1081 placówek (przedszkola, klasy „0”, szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne oraz zespoły międzyszkolne), w których uczy się ogółem 54 262 uczniów¹⁷. Szczegółowe dane przedstawiają wykresy 1 i 2:

Wykres 1. Ilość placówek szkolnych w dyspozycji mniejszości narodowych

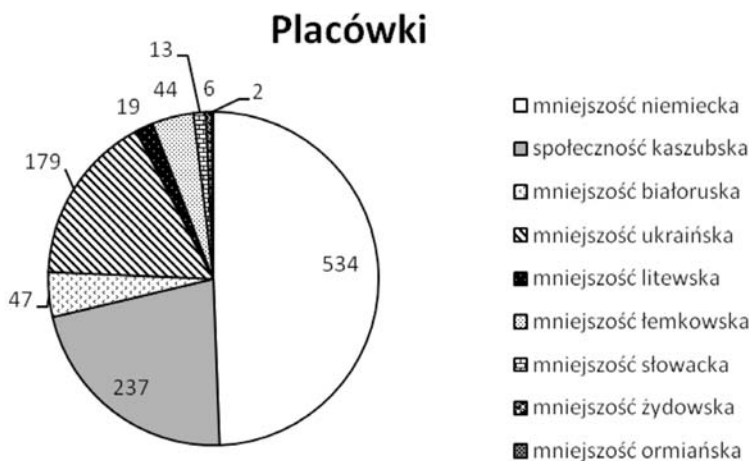

¹⁵ Zwłaszcza Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 14 listopada 2007 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym.

¹⁶ Oddział szkolny wykorzystujący te możliwości można utworzyć już dla siedmiu (w wypadku przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów) lub 14 uczniów (w wypadku szkół ponadgimnazjalnych). Grupy rozproszone geograficznie mogą pobierać naukę w języku mniejszościowym lub regionalnym w ramach zespołów międzyszkolnych.

¹⁷ Mniejszość niemiecka dysponuje 534 placówkami w województwach: opolskim, śląskim i warmińsko-mazurskim (naukę pobiera w nich 38 269 uczniów), społeczność kaszubska – 237 placówkami w województwie pomorskim (8 518 uczniów), mniejszość białoruska – 47 placówkami w województwie podlaskim (3 409 uczniów), mniejszość ukraińska – 179 placówkami w województwach: dolnośląskim, lubuskim, małopolskim, mazowieckim, podkarpackim, podlaskim, pomorskim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim (2 483 uczniów), mniejszość litewska – 19 placówkami w województwie podlaskim (687 uczniów), mniejszość łemkowska – 44 placówkami w województwach: dolnośląskim, lubuskim i małopolskim (311 uczniów), mniejszość słowacka – 13 placówkami w województwie małopolskim (273 uczniów), mniejszość żydowska – 6 placówkami niepublicznymi we Wrocławiu i Warszawie (296 uczniów), a mniejszość ormiańska – 2 zespołami międzyszkolnymi w Krakowie i Warszawie (16 uczniów). Patrz: Drugi raport dotyczący sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego w Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2009, s. 37, www.mswia.gov.pl/download.php?s=1&id=11786.

Wykres 2. Ilość uczniów w placówkach szkolnych będących w dyspozycji mniejszości narodowych

Zgodnie ze wspomnianym art. 18 Ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, „organy władzy publicznej są obowiązane podejmować odpowiednie środki w celu wspierania działalności zmierzającej do ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości”¹⁸. Obowiązki te obejmują – w szczególności – dotacje na działalność kulturalną mniejszości, inwestycje służące zachowaniu ich tożsamości kulturowej, wydawanie książek i prasy, wspieranie programów telewizyjnych i audycji radiowych, ochronę miejsc związanych z kulturą mniejszości, działalność świetlicową, prowadzenie bibliotek oraz dokumentacji życia kulturalnego i artystycznego mniejszości, edukację dzieci i młodzieży realizowaną w różnych formach oraz propagowanie wiedzy o mniejszościach (art. 18 ust. 2 ustawy).

Zgodnie z art. 21 ust. 1 pkt 8a Ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, nadawcy publiczni mają obowiązek tworzenia i rozpowszechniania audycji uwzględniających potrzeby mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługujących się językiem regionalnym. Realizując ten obowiązek, TVP SA emituje szereg audycji w językach mniejszościowych i w języku regionalnym – we wspólnym paśmie TVP INFO i w ramach pasm rozłączonych, nadawanych przez ośrodki regionalne TVP. I tak, w paśmie wspólnym programów regionalnych TVP INFO ukazuje się cykliczna audycja *Telenowyny*, realizowana w języku ukraińskim. Oddział terenowy TVP w Białymstoku rozpowszechnia audycje skierowane do 6 mniejszości narodowych i etnicznych – „Tydzień Białoruski”, „Przegląd Ukraiński”, „Panorama Litewska”, „Rosyjski Głos”, „My Romowie” i „Podlaski Orient” (dla ludności tatarskiej)¹⁹. TVP Gdańsk emituje

¹⁸ Patrz przypis 4.

¹⁹ „My Romowie” i „Podlaski Orient” są produkowane w języku polskim.

programy „Rodno Zemìa” i „Tede jo”, adresowane do społeczności kaszubskiej, oddziały regionalne TVP z Katowic i Opola realizują niemieckojęzyczny „Schlesien Journal”, a TVP Olsztyn – „Ukraińskie Wieści”²⁰. TVP Kraków produkowała do niedawna audycję „Informator Romski”²¹. Łącznie, w 2007 r. nadano 239,8 godz. takich audycji, a w 2008 r. – 112,1²².

Spośród 17 rozgłośni regionalnych Polskiego Radia, 9 nadaje audycje dla mniejszości narodowych i etnicznych oraz dla społeczności posługującej się językiem regionalnym²³. Szczegóły przedstawia tabela 2.

Niektóre mniejszości dysponują możliwością rozwijania swej kultury i języka za pośrednictwem rozgłośni niepublicznych. Wymienić tu należy m.in. Radio „Kaszebe” z Rumii i Białostockie Radio „Racja” z Białegostoku. Audycje w języku niemieckim nadają ponadto: Radio „Vanessa” z Raciborza i Radio „Park FM” z Kędzierzyna-Koźła²⁴. Od 1 czerwca 2011 nadaje z Gorlic internetowe radio łemkowskie Lem.fm²⁵. Społeczność kaszubska posiada również – od 1 września 2010 r. – telewizję regionalną CSB.

Tabela 2. Liczba godzin programu rozgłośni Polskiego Radia nadawanych w językach mniejszości²⁶

Nazwa rozgłośni	Języki narodowe												Język region.		Łącznie	
	ukraiński		białoruski		litewski		niemiecki		romski		łemkowski		kaszubski			
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
	godz.															
Białystok	53	53	180	180	53	53	0	0	0	0	0	0	0	0	286	286
Gdańsk	0	0	0	0	0	0	7	4	0	0	0	0	100	115	107	119
Katowice	0	0	0	0	0	0	22	23,2	0	0	0	0	0	0	22	23,2
Koszalin	31,2	30,4	0	0	0	0	0	0	20,2	17,5	0	0	28,1	28,5	79,5	76,4
Kraków	14	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	14	15
Olsztyn	26	26	0	0	0	0	22	22	0	0	0	0	0	0	48	48
Opole	0	0	0	0	0	0	106,2	113	0	0	0	0	0	0	106,2	113
Rzeszów	138	139	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	138	139
Wrocław	5		0	0	0	0	0	0	0	0	5	5	0	0	10	10
Razem	267,2	268,4	180	180	53	53	157,2	162,2	20,2	17,5	5	5	128,1	143,5	810,7	829,6

²⁰ Drugi raport dotyczący sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego w Rzeczypospolitej Polskiej..., s. 22–24, www.mswia.gov.pl/download.php?s=1&id=11786.

²¹ R. S t a n o w s k i: Krakowska telewizja zawiesza programy, <http://www.dziennikpolski24.pl/pl/aktualnosci/kultura/991272-krakowska-telewizja-zawiesza-programy.html>.

²² Drugi raport dotyczący sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego w Rzeczypospolitej Polskiej..., s. 22.

²³ Tamże, s. 26.

²⁴ I Raport dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych, Warszawa 2010, s. 63–64, mighhealth.net/pl/images/0/07/Raport01.pdf.

²⁵ E. T k a c z: Powstanie lemkowski radio internetowe, <http://www.lem.fm> oraz <http://gorlice.nasze-miasto.pl/artykul/914323.powstanie-lemkowskie-radio-internetowe,id,t.html>.

²⁶ Cyt. za: Drugi raport dotyczący sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego w Rzeczypospolitej Polskiej..., s. 26.

Rząd RP dokłada starań, aby każda z mniejszości mogła korzystać przynajmniej z jednego własnego czasopisma (preferowane są pisma w języku ojczystym danej mniejszości). Prawie wszystkie takie wydawnictwa dotowane są z funduszy państwowych. Tytuły najważniejszych pism mniejszości przedstawia tabela 3²⁷.

Tabela 3. Najważniejsze czasopisma mniejszości narodowych w Polsce

Mniejszość	Wydawane czasopisma
białoruska	tygodnik <i>Niwa</i> , miesięcznik <i>Czasopis</i> , kwartalnik <i>Bielski Hostinec</i> , półrocznik <i>Białoruskie Zeszyty Historyczne</i> , rocznik <i>Termapily</i>
czeska	rocznik <i>Kalendarz Zelowski</i>
karaimska	<i>Awazymyz</i> (ukazuje się 3 razy do roku)
litewska	dwutygodnik <i>Aušra</i> , miesięcznik dla dzieci <i>Aušrele</i> , kwartalnik <i>Saltinis</i>
łemkowska	kwartalniki <i>Besida i Watra</i> , rocznik <i>Rocznik Ruskiej Bursy</i> , <i>Łemkiwska Storinka</i> (dodatek do <i>Naszego Słowa</i>)
niemiecka	tygodnik <i>Schlesisches Wochenblatt</i> , miesięczniki <i>Mitteilungsblatt</i> i <i>Maurische Storchenpost</i> , kwartalnik <i>Zeszyty Edukacji Kulturalnej – Heft für Kultur und Bildung</i>
ormiańska	kwartalnik <i>Biuletyn Ormiańskiego Towarzystwa Kulturalnego</i>
romska	miesięcznik <i>Dialog – Pheniben</i> , dwumiesięczniki <i>Rrom po Drom</i> i <i>Romano Atmo</i>
słowacka	miesięcznik <i>Život</i>
tatarska	kwartalnik <i>Gazeta Tatarska</i>
ukraińska	<i>Tygodnik Nasze Slovo</i> , dwumiesięcznik <i>Nad Buhom i Narwoju</i>
żydowska	dwutygodnik <i>Dos Jidische Wort – Slovo Żydowskie</i> , miesięcznik <i>Midrasz</i>
Spółeczność kaszubska	miesięcznik <i>Pomerania</i>

Generalnie wydaje się, że stan prawnej ochrony języków mniejszości jest należyty, a organom państwa zależy na wywiązywaniu się ze zobowiązań. W praktyce jednak może dochodzić do konfliktów. Przykładowo 7 maja 2008 roku *Polska. Gazeta Krakowska* powiadamiała o protestach mieszkańców wsi Bielanka przeciwko umieszczeniu przy drodze tablicy z łemkowską nazwą tej ważnej dla Łemków miejscowości. Stosowne referendum zwolennicy tablicy wygrali jednym głosem²⁸.

²⁷ I Raport dla Sekretarza Generalnego Rady Europy..., s. 65–66. Patrz także: I. J a n i c k a: Działalność wydawnicza mniejszości niemieckiej w Polsce, [w:] J. H o f f m a n n, D. K e p a - F i g u r a (red.): Współczesne media. Wolne media?, tom 3, Lublin 2010, s. 40–49; J. M i e c z k o w s k i: Prasa mniejszości narodowych i etnicznych w polityce państwa polskiego od 1989 roku, Szczecin 2007, s. 544; A. O z g a: Współczesna prasa mniejszości ukraińskiej w Polsce, [w:] J. H o f f m a n n, D. K e p a - F i g u r a (red.): Współczesne media. Wolne media?, tom 3, Lublin 2010, s. 28–39.

²⁸ Porównaj tekst informacji: „Nie chcą też dwujęzycznych tablic, jednej po polsku, drugiej pisanej cyrylicą. Wczoraj złożyli pismo na ręce Elżbiety Mirgi, pełnomocnika wojewody ds. mniejszości narodo-

Uprzedzenia na tle narodowościowym mają długi żywot. Natomiast technologia rozwija się szybko. Dowodem rezultaty, jakie dla statusu języka mniejszości może przynieść rozwój internetu. Na przykład przywoływany „I Raport dla Sekretarza Generalnego Rady Europy...” w części dotyczącej języka romani stwierdza: „W 1990 roku w Jadwisinie pod Warszawą w trakcie obrad IV Międzynarodowego kongresu International Romani Union, z inicjatywy romskiego filologa Marcela Coutriade przyjęto projekt standaryzacji i pisowni romani (tzw. alfabet warszawski). Jednak po blisko 20 latach proces wprowadzania tego systemu w życie jest ciągle w stadium początkowym”²⁹. Sądzymy, że obecnie proces chyba jednak się rozwinął, skoro w latach 2007–2008 wydano pierwszy w Polsce romski elementarz³⁰ i od 2009 roku działa portal „Romano elementaro”, gdzie znajduje się m.in. projekt kodyfikacji zapisu języka romani³¹, spopularyzowano ten projekt w Wikipedii itd.

Internet mobilizuje energię jednostek i rezultaty ich działania czyni dostępnymi praktycznie bez kosztów. Korzystają na tym mniejszości. Na przykład na stronie³² karańskiego pisma *Awazymyz* pojawiają się teksty w zapomnianym w Polsce języku karańskim, na stronie <http://www.lemkowyna.net> można „na odległość” odbyć lekcję języka łemkowskiego, polscy Białorusini założyli Białoruską Bibliotekę Internetową³³ ze zbiorami 4,5 tysiąca plików itd., itp.

wych i etnicznych. Domagają się, by wojewoda cofnął decyzję rady gminy Gorlice, która przyznaje Łemkom prawo do tablicy w ich języku – dowiedziała się *Gazeta Krakowska*. Pod listem podpisało się 38 osób. Mieszkańcy Bielanki, proboszcz parafii rzymskokatolickiej w Szymbarku, ks. Stefan Tabor, radny gminy Gorlice Józef Ryzner, radny gminy i sołtys Szymbarku, Tadeusz Górski. – Nie chcemy łemkowskich tablic, bo z nimi wiążą się tylko spory i kłótnie – mówi Teresa Dziubina z Bielanki, która przyjechała wczoraj składać pismo do urzędu wojewódzkiego. – Nikt nas nie informował o takim projekcie, nie pochodzi on też od mieszkańców naszej wsi – dodaje. Protestujący tak piszą w liście o łemkowskich tablicach: „Wydaje nam się, że to pewna forma spekulacji przeciwko Polakom tu mieszkającym”. Pomysł na łemkowskie tablice zrodził się w młodzieżowej organizacji Czucha. W lipcu zeszłego roku wysłali pismo do wójta gminy Gorlice. W październiku z podobną inicjatywą wystąpili też działacze Zjednoczenia Łemków. Spór o nazwę wybuchł w lutym tego roku. We wsi zawrzało. Sąsiedzi, którzy do tej pory żyli w dobrych stosunkach, gdy się spotykają, odwracają głowy. – Nie odpowiadają nam, gdy mówimy dzień dobry – żali się Maria Juszczyk, jedna z protestujących Polaków. – Zaczyna się od tablic, a później będą chcieli nam odebrać cerkiew”, cyt. za: anonim: Bielanka czy też Bilanka, <http://wiadomosci.onet.pl/regionalne/krakow/bielanka-czy-tez-bilanka,1,3346633,wiadomosc.html>. Zob. też: I. D a Ń k o: Bielanka i po polsku, i po łemkowsku, <http://krakow.gazeta.pl/krakow/1,35798,5164750.html>.

²⁹ I Raport dla Sekretarza Generalnego Rady Europy..., s. 14, mighealth.net/pl/images/0/07/Raport01.pdf.

³⁰ K. Parno Gierliński: *Miri Szkoła – Romano elementaro*, Urząd Miasta Gorzów Wielkopolski, Gorzów Wielkopolski 2007, ss 79, il. kolor., wyd. I. ISBN 978-83-925856-0-2; K. Parno G i e r l i Ń s k i: *Miri Szkoła. Romano elementaro. Podręcznik pomocniczy dla dzieci z grupy Polska Roma*, wyd. Urząd Miasta w Kostrzynie nad Odrą, Kostrzyn nad Odrą 2008, ss. 99, il. kolor., wyd. II poprawione. ISBN 978-83-918449; t e n z e: *Miri Szkoła. Romano elementaris. Podręcznik pomocniczy dla dzieci z grupy Bergitka Roma*, wyd. Urząd Miasta w Kostrzynie nad Odrą, Kostrzyn nad Odrą 2008, ss. 99, il. kolor., wyd. I. ISBN 978-83-918449-2-2.

³¹ http://www.elementaro.org/index.php?option=com_content&view=article&id=55%3Apropozycja-zapisu-zyka-romani&catid=38%3AZapis&Itemid=64&showall=1.

³² <http://www.awazymyz.karaimi.org/>.

³³ <http://kamunikat.org>.

Języki obce w nauczaniu

Przemiany, które dokonały się w Polsce w ciągu minionych dwóch dekad, wywarły znaczny wpływ na stan znajomości języków obcych w naszym kraju³⁴. Niezbędnym warunkiem pełnego uczestnictwa w międzynarodowej wymianie kulturalnej i ekonomicznej, stała się bowiem – w stopniu większym niż kiedykolwiek – zdolność efektywnego komunikowania się z partnerami z całego świata.

Znajomość języków obcych stanowi dla Polaków coraz częściej umiejętność wykorzystywaną codziennie – w życiu zawodowym, w obcowaniu z dziełami kultur zagranicznych, w kontaktach z obywatelami innych państw. Jedna piąta mieszkańców naszego kraju deklaruje posługiwanie się językiem obcym każdego – lub prawie każdego – dnia³⁵. Znakomita większość społeczeństwa RP jest też zdania, że warto znać języki obce – za „potencjalnie bardzo użyteczną dla siebie” umiejętność tę uważa 51% ankietowanych, za „użyteczną” – kolejne 27%³⁶.

Do najczęściej wskazywanych przez Polaków powodów nauki języków obcych należą: dążenie do poprawy perspektyw zawodowych (75% ankietowanych), względy związane z turystyką (40%), chęć poznania języka, którym mówi się na świecie i w Europie (odpowiednio 32 i 26%) oraz ciekawość warunków życia ludzi w innych krajach (28%)³⁷. Za najbardziej przydatną uchodzi znajomość języka angielskiego (język ten za użyteczny uznaje 72% respondentów) i niemieckiego (twierdzi tak 46% badanych); kolejne pozycje w klasyfikacji zajmują: rosyjski (9%), francuski (5%), hiszpański (2%) i włoski (1%)³⁸.

Ogólny poziom znajomości języków w społeczeństwie polskim nie odbiega od średniej europejskiej. Deklarowana umiejętność posługiwania się językami obcymi nie osiąga wprawdzie w badaniach wartości charakterystycznych dla kontynentalnych liderów – państw skandynawskich, bałtyckich czy Słowenii (znajomość powyżej 1,5 języka obcego na osobę), ale wyraźnie przewyższa wyniki uzyskane w badaniach społeczeństw Węgier, Rumunii czy Turcji (znajomość 0,3–0,4 języka na osobę). Dla przeciętnego Polaka wartość ta wynosi 0,9; do najpopularniejszych w naszym kraju języków obcych należą zaś: rosyjski (jego znajomość deklaruje 41,5% respondentów), angielski (25%), niemiecki (17,7%) i francuski (3,2%)³⁹ – patrz wykres 3.

³⁴ Patrz także: I. Wałenczak, K. Wróblewska-Pawlak: Języki obce w Polsce – próba bilansu. (Polacy w samoocenie. Języki obce w szkole i pracy. Jakiego języka warto uczyć się dzisiaj?), http://www.ce.uw.edu.pl/pliki/pw/1-1997_Walenczak.pdf.

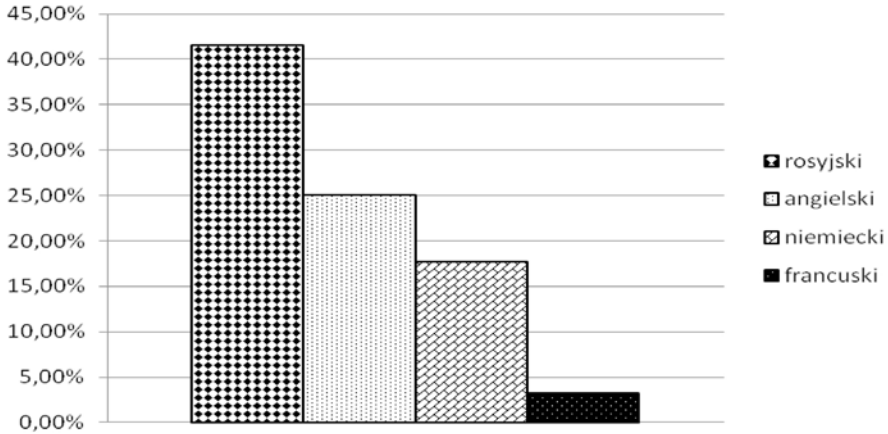
³⁵ W wypadku 9% Polaków – jest to język angielski, 3% – niemiecki, zaś 2% – rosyjski. Zob. Komisja Europejska, Europeans and their Languages, Special Eurobarometer 243, kwestionariusz ASD3a, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_243_en.pdf.

³⁶ Tamże, kwestionariusz A1.

³⁷ Tamże, kwestionariusz A4.

³⁸ Tamże, kwestionariusz A2.

³⁹ Eurostat, *Statistics in Focus* 49/2010, s. 6, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-10-049/EN/KS-SF-10-049-EN.PDF.

Wykres 3. Deklarowana przez mieszkańców Polski znajomość języka obcego⁴⁰

Polskie władze oświatowe, zdając sobie doskonale sprawę z kluczowego znaczenia edukacji lingwistycznej dla młodego pokolenia, uważają nauczanie języków obcych za jeden z priorytetów⁴¹. O ich pozycji w hierarchii przedmiotów szkolnych świadczyć mogą m.in. zmiany zawarte w nowej podstawie programowej (obowiązujące od roku szkolnego 2008/2009), obniżające próg rozpoczęcia nauki języka obcego do klasy I szkoły podstawowej⁴². Oferta edukacji językowej, jaką polski system szkolnictwa oferuje uczniom, ewoluowała w ciągu ostatnich dwóch dekad, dostosowując się do oczekiwań rodziców⁴³ i wymogów rynku pracy⁴⁴. Na początku lat 90. w przeważającej części placówek edukacyjnych wykładano rosyjski, stopniowo wypierany w kolejnych latach przez języki Europy Zachodniej: angielski i niemiecki⁴⁵. W 2010 r. języka angielskiego uczyło się w polskich szkołach ponad 86% uczniów. Szczegóły przedstawia wykres 4⁴⁶.

⁴⁰ Dane za: tamże.

⁴¹ Ministerstwo Edukacji i Nauki, Raport krajowy. Edukacja językowa w Polsce. Język narodowy, regionalny, języki obce oraz języki mniejszości narodowych i etnicznych, Warszawa 2005, s. 9, <http://prohumanum.org/wp-content/uploads/2008/03/raport-men-jezyki.pdf>.

⁴² Ministerstwo Edukacji Narodowej, Raport krajowy. Języki obce w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum, http://www.men.gov.pl/images/stories/pdf/Reforma/men_tom_3.pdf.

⁴³ Jak wynika z badań, 90% Polaków uważa, że dzieci powinny się uczyć języka angielskiego, 69% – że niemieckiego. Jedynie 10% wskazało język rosyjski, a 7% – francuski (ankietowani mogli wskazać dwa języki). Komisja Europejska, op. cit., kwestionariusz A2b, ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_243_en.pdf.

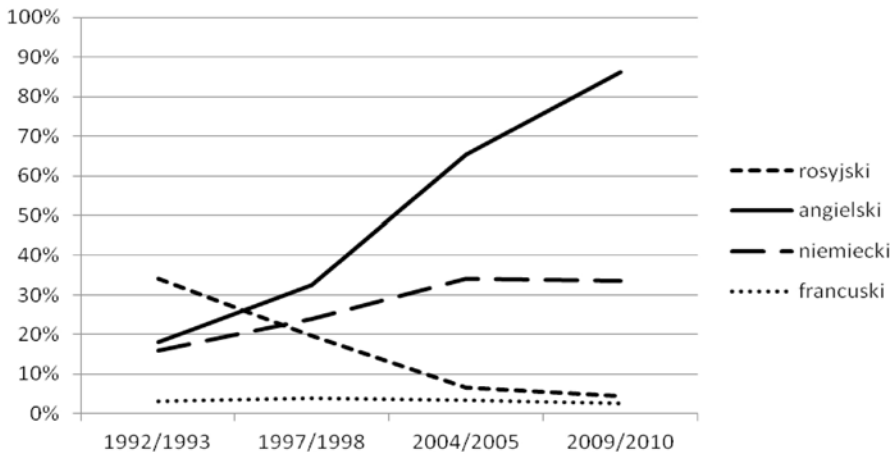
⁴⁴ Jak donosiła w 2010 r. *Rzeczpospolita*, na 17 tys. ofert pracy zamieszczonych na popularnym portalu internetowym *Pracuj.pl*, 7 tys. zawierało wymóg znajomości języka angielskiego. Zob. R. C z e l a d k o, W. L o r e n z: A Polacy wciąż po rosyjsku, *Rzeczpospolita* z 7 X 2010 r., s. A3, <http://www.rp.pl/artykul/546367.html>.

⁴⁵ Por. Ministerstwo Edukacji i Nauki, Raport krajowy. Edukacja językowa w Polsce. Język narodowy, regionalny, języki obce oraz języki mniejszości narodowych i etnicznych, Warszawa 2005, s. 12.

⁴⁶ Dane na podstawie: tamże oraz Główny Urząd Statystyczny, Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2009/2010, Warszawa 2010, s. 376, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_e_oswiata_i_wychowanie_2009-2010.pdf.

Zgodnie z założeniami nowej podstawy programowej, uczniowie powinni uczyć się w szkole dwóch lub trzech języków obcych. Warto przy okazji zaznaczyć, że oferta językowa szkół jest na terytorium RP zróżnicowana pod względem geograficznym – w zgodności z lokalnymi uwarunkowaniami. I tak np. „język angielski jest reprezentowany najsilniej w województwach: podlaskim, śląskim i podkarpackim, język niemiecki w lubuskim, dolnośląskim i zachodniopomorskim, francuski w województwach: śląskim, małopolskim i mazowieckim, a rosyjski w województwach: lubelskim, mazowieckim i podlaskim. Język angielski jest najstąbiej reprezentowany w województwach: lubuskim, dolnośląskim i wielkopolskim, język niemiecki: w mazowieckim, lubelskim i podlaskim, język francuski w województwach: warmińsko-mazurskim, zachodniopomorskim i pomorskim, a rosyjski w opolskim, dolnośląskim i lubuskim”⁴⁷.

Wykres 4. Zmiany w językowej, szkolnej ofercie edukacyjnej w latach 1992–2011

Formalne kursy szkolne czy akademickie nie są jedynym sposobem zdobywania przez mieszkańców naszego kraju umiejętności językowych. Wśród innych możliwości poznania języka obcego, ankietowani wymieniają najczęściej: samodzielną naukę (25%), naukę w domu rodzinnym (13%), na kursach językowych i podczas pracy za granicą (po 12%)⁴⁸.

⁴⁷ Ministerstwo Edukacji i Nauki, Raport krajowy. Edukacja językowa w Polsce. Język narodowy, regionalny, języki obce oraz języki mniejszości narodowych i etnicznych, Warszawa 2005, s. 16.

⁴⁸ Komisja Europejska, op. cit., kwestionariusz ASD5a, ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_243_en.pdf.

Języki obce w pracy i w mediach

Dokładnych danych na temat użytkowania języków obcych w pracy raczej nie da się uzyskać, ale wiadomo, że wielu młodych, zamieszkałych w kraju Polaków posługuje się w pracy językami obcymi, na przykład zajmując się tzw. „obsługą klienta” amerykańskiego czy niemieckiego w ramach działań międzynarodowych korporacji. I to chyba nie tylko wypełniając obowiązki. Co prawda *Gazeta Prawna* z 20.05.2008 roku informowała o tym, że szczeciński sąd pracy orzekł, iż pracodawca pod karą grzywny nie może pracownikom zakazać mówienia po polsku na terenie zakładu pracy, ani nakazać posługiwania się jakimkolwiek językiem obcym w czasie, kiedy nie wypełniają zadań służbowych związanych z posługiwaniem się tymże językiem, już jednak sam fakt dojścia do takiego procesu jest znaczący⁴⁹ – mógł i nadal może być „wierzchołkiem góry lodowej”. W każdym razie stan prawny jest taki, że pracownik – Polak ma prawo podpisać umowę o pracę w języku polskim (pracownik – obcokrajowiec może korzystać tylko z wersji obcojęzycznej), dokumentacja pracy powinna być sporządzana po polsku i w tymże języku powinno się pracownikom Polakom wydawać polecenia służbowe.

Wkraczanie języków obcych do polskich mediów, zwłaszcza w dobie kabłówek, platform cyfrowych oraz internetowych programów radiowych i telewizyjnych, także jest nieco nieuchwytnie, ale – skutkiem działania służb bibliograficznych – bardziej prawdopodobne jest w miarę dokładne przedstawienie tegoż procesu w odniesieniu do czasopiśmiennictwa. Przyczym wiadomo, że wydawanie w Polsce współczesnej pism obcojęzycznych ma dłuższą tradycję. Jeszcze w latach siedemdziesiątych publikowano angielskie biuletyny na potrzeby handlu zagranicznego, a pierwszy numer warszawskiego społeczno-politycznego tygodnika *The Warsaw Voice: Polish and Central European Review* ukazał się w 1988 roku. Obecnie tygodnik ma średni nakład 10,5 tys. egzemplarzy, wydanie internetowe, a redaktorem naczelnym jest Andrzej Jonas. Od 1994 towarzyszy mu biznesowy tygodnik *Warsaw Business Journal*, a od 2010 rocznik *Trendbook Poland*. W ostatnich latach ukazały lub ukazywały się np. miesięczniki: *Poland Monthly* (od 2003), *Le Courier de Varsovie* (1997–2003), *Les Echos de Pologne – Echa Polski* (od 2004). W nowym wieku obcojęzyczne (zwykle angielskojęzyczne) pisma dla turystów i biznesmenów wychodzą też poza Warszawę, np. w Krakowie: miesięcznik *Krakow Post* (od 2008, deklaruje ok. 20000 nakładu) oraz *Kraków After Hours* – dwujęzyczny dwumiesięcznik bezpłatny, rozprawdzany w hotelach, na lotnisku itd.

Wielojęzyczne ambicje miewają czasopisma katolickie. Na przykład powstałe w 1975 roku *Miłujcie się*, wydawane przez Towarzystwo Chrystusowe dla Polonii Zagranicznej, obecnie, prócz stuosiemdziesięciopięciolet-

⁴⁹ L. Guza: Firma nie może zakazać mówienia w pracy po polsku, *Gazeta Prawna* 20.05.2008, <http://www.gazetaprawna.pl/drukowanie/18386>. Artykuł podaje liczby 1 miliona Polaków zatrudnionych w zagranicznych firmach i 50 000 – przy obsłudze typu *call center*.

sięcznego polskiego nakładu, wydaje w językach: hiszpańskim, angielskim, niemieckim, rosyjskim, bułgarskim, ukraińskim, czeskim, słowackim, rumuńskim, węgierskim, amharskim i prowadzi strony WWW w ormiańskim, hebrajskim, włoskim i litewskim, co związane jest z misyjnymi celami tego dwumiesięcznika.

Od dawna też obcojęzyczne artykuły goszczą na łamach polskich czasopism naukowych⁵⁰.

Aby przedstawić najnowsze tendencje dotyczące obecności języków obcych w polskim czasopiśmiennictwie, sięgnęliśmy do *Bibliografii Wydawnictw Ciągłych Nowych, Zawieszonych i Zmieniających Tytuł* sporządzonej w Bibliotece Narodowej za lata 2010–2011 (pierwszy kwartał), obejmującej w praktyce (i w przybliżeniu) czasopisma założone w Polsce (zmianę tytułu potraktowaliśmy jako powstanie czegoś nowego) w latach 2008–2010. Powstały 52 czasopisma tylko angielskie, 33 angielsko-polskie, 8 jednolitych językowo, a w innych językach obcych niż angielski i niemiecki, 9 niemiecko-polskich, 18 w języku polskim i obcym (innym niż angielski lub niemiecki), 13 wielojęzycznych (drukujących teksty przynajmniej w 3 językach). Ponadto założono czasopismo esperanckie, dwujęzyczne pisma polsko-rumuńskie, polsko-kaszubskie, po polsku i w romani, a w pismach wielojęzycznych obecne były jeszcze języki: chiński, węgierski, łotewski.

Stopień użytkowania języków obcych w wydawanych w Polsce obcojęzycznych czasopismach przedstawiamy w tabeli 4.

Rzecz jasna najbardziej ekspansywny jest język angielski. W paru wypadkach redakcje zamknęły poprzednie wersje, polskojęzyczne lub publikujące artykuły w paru językach, i zastąpiły je czysto anglojęzycznymi. I tak na miejsce *Epileptologii* pojawił się kwartalnik *Epileptologia: international journal for clinical and experimental research*, zamiast *Prac Instytutu Geodezji i Kartografii – Geoinformation Issues*, zamiast *Studiów z Filozofii Prawa – Studies in the Philosophy of Law*, zamiast *Pamiętnika Puławskiego – Polish Journal of Agronomy*⁵¹. Naliczyliśmy 7 przypadków tego typu. A już najbardziej radykalna okazała się redakcja już anglojęzycznego *Polish Journal of Chemistry*, która zdecydowała się zamknąć pismo po to, by wzmocnić miesięcznik ogólnoeuropejski⁵². Jest to język tak ceniony, że zdarzyć się może czasopismo, które co prawda drukowane jest po

⁵⁰ Np. w 1972 roku ukazała się anglojęzyczna edycja *Zeszytów Prasoznawczych (Zeszyty prasoznawcze: special edition in English, Graców 1972, s. 256)*.

⁵¹ Redakcja zaznacza: „*Polish Journal of Agronomy* jest angielskojęzycznym pismem naukowym, obejmującym tematykę szeroko rozumianej produkcji roślinnej i rolniczych zagadnień środowiskowych. Do druku przyjmowane są prace oryginalne i przeglądowe (zamawiane), napisane poprawną, idiomatyczną angielszczyzną, istotnie poszerzające lub porządkujące wiedzę w dziedzinie, której dotyczą”, sybilla.iung.pulawy.pl/wydawnictwa/PJAWskazowki2009.pdf.

⁵² „In 2009 The Polish Chemical Society decided, after long discussion, to join the consortium ChemPubSoc Europe in order to become one of the founders of the *European Journal of Inorganic Chemistry* and *European Journal of Organic Chemistry*. As a result of such decision the December issue 2009 of the *Polish Journal of Chemistry* is the last one”, cyt. za: strona redakcyjna czasopisma *Polish Journal of Chemistry*, <http://www.ichf.edu.pl/pjch/about.html>.

polsku, ale przynajmniej tytuł ma angielski, jak *Fresh Market Magazine* z Ożarowa Mazowieckiego.

Tabela 4. Wykorzystanie języków innych niż polszczyzna w polskich pismach obcojęzycznych wielojęzycznych (lub ich kontynuacjach) założonych w Polsce w latach 2008–2010

Języki obecne przynajmniej w 2 czasopismach	Język całego pisma	J. współobecny z językiem polskim			J. współobecny z innym obcym językiem	J. współobecny z językiem polskim i innym obcym	Obecność języka w pismach trój- i wielojęzycznych
		Równoległy tekst lub 2 wydania	Znaczna część zawartości	Pojedyncze teksty			
J. angielski (razem 98)	52	12	14	7	2	2	8
J. niemiecki (razem 19)		2	6	1	1	3	6
J. rosyjski (razem 15)			5	1	1	2	6
J. ukraiński (razem 10)		1	2		1	1	5
J. słowacki (razem 9)		1	1	3			4
J. białoruski (razem 4)			1				3
J. francuski (razem 3)	1				1		1
J. włoski (razem 3)			1				2
J. hiszpański (razem 2)	1						1
J. litewski (razem 2)	1						1
J. czeski (razem 2)				1			1

Trudno jednak ocenić, na ile użycie języka angielskiego może przynieść polskim naukowcom światową popularność. Osobiście jesteśmy sceptyczni i dlatego cenimy staranny dobór języków obcych w zależności od poruszanej przez pismo tematyki i oczekiwanego czytelnika. Na przykład dwa czasopisma Wydziału Zamiejscowego KUL w Stalowej Woli: *Katolikus Pedagogia* oraz *Pedagogia Ojcostwa. Katolicki przegląd społeczno-pedagogiczny* publikują w językach dawnego cesarstwa austriackiego, tj.: po węgiersku, polsku, niemiecku, włosku, czesku, słowacku, ukraińsku. Z kolei *Przegląd Wschodnioeuropejski* wydawany przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie publikuje prace w językach: angielskim, niemieckim, a także w polskim, rosyjskim i innych językach słowiańskich, jak ukraiński i białoruski. Pisma te, nie zaniedbując starań o międzynarodowy odbiór, w zgodzie ze zdrowym rozsądkiem zakładają, że treściami pisma zainteresują się przede wszystkim przedstawiciele tych nacji, o których się w tym piśmie pisze, albo świadomie starają się oddziaływać na terenie konkretnym, kulturowo określonym.

Kontynuując wątek użyteczności danych języków obcych dla pism o określonej tematyce, można wynik kwerendy pod tym kątem przeprowadzonej ująć w osobnej tabeli (tabela 5).

Jak widać, angielszczyznę preferują przede wszystkim pisma poruszające tematy ekonomiczne i biznesowe, na drugim miejscu – te zajmujące się techniką i komputerami, na trzecim – te o naukach przyrodniczych. A na przykład niemiecki przydaje się zwłaszcza pismom zainteresowanym określonymi regionami lub literaturą i sztuką (w wypadku pism kulturalnych), a rosyjski wykorzystywany jest przeważnie przez pisma kulturalne i slawistyczne.

Tabela 5: Wykaz dziedzin wiedzy i obszarów tematycznych obecnych w czasopiśmie z językiem obcym założonych w latach 2008–2011 i języków obcych je obsługujących

	Region turystyka	Bizn., gosp. ekonomia	Hobby	Medycyna, psychologia	Politologia, prawo	Liter., sztuka kultura	Religia teologia	Statystyka	Filoz., socj. pedagogika	Marketing i zarządzanie	W. fizyczne sport	Nauki ścisłe	N. przyrod. i geografia	Technika i komputery	Slawistyka i rosznaw.	Lingwistyka	Inne
angielski	1	20	5	6	4	7	1	1	6	5	5	1	10	18	2	6	2
niemiecki	5			1		5	2		1	1					1	3	1
rosyjski		1			1	5			3		1				5	1	
ukraiński						5	2		2						2		
słowacki	2						3		3								
białoruski						1									3		
francuski						1										3	
włoski							3										
hiszpański																	1
litewski	1															1	
czeski		1					1										